

Η πολύτιμη συνεισφορά της ΚΙΚΗΣ ΚΑΥΚΟΥΛΑ (1945-2015)

Ανήσυχη, καλλιεργημένη, συγκροτημένη και ανοικτή σε όλες τις νέες ιδέες η Κική Καυκούλα, καθηγήτρια της αρχιτεκτονικής σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, προσέφερε πολλά στην εκπαίδευση και την πολεοδομική έρευνα στη χώρα μας. Αποτελεί μεγάλη απώλεια ο πρόωρος χαμός της. Ένας αξιαγάπητος άνθρωπος με πολύπλευρη και βαθιά μόρφωση, κριτική ματιά και αξιοσημείωτη σεμνότητα, που ασχολήθηκε ιδιαίτερα με την περιοχή μας.

Η Κική Καυκούλα σπούδασε αρχιτεκτονική στη Θεσσαλονίκη και πολεοδομία στο Μπέρμιγχαμ. Δίδαξε για πολλά χρόνια Αστικό Σχεδιασμό και Ιστορία της Πολεοδομίας στο Α.Π.Θ. κερδίζοντας την αγάπη και το σεβασμό των φοιτητών της.

Ερεύνησε τον σχεδιασμό των κατεστραμμένων χωριών της Ανατολικής Μακεδονίας μετά το Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και ειδικότερα την Ανοικοδόμηση της Τζουμαγιάς (Ηράκλεια), ως υλοποιημένο προϊόντων εργασιών μιας βραχύβιας «Υπηρεσίας Ανοικοδόμησης» που συγκρότησε ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου το 1918. Ανέδειξε δηλαδή ένα κομμάτι της τοπικής μας ιστορίας εντάσσοντάς το στο γενικότερο πλαίσιο της επανασυγκρότησης του βορειοελλαδικού αστικού χώρου, μετά την ενσωμάτωσή του στο νεοελληνικό κράτος.

Η ταύτιση της προέλευσης του πολεοδομικού σχεδίου της Ηράκλειας Σερρών με το εκπονηθέν από την Υπηρεσία Ανοικοδόμησης Ανατολικής Μακεδονίας σχέδιο του αρχιτέκτονα Piet de Jong (υπό την διεύθυνση του E. Hebrard) το διάστημα 1919-1920 δεν θα ήταν εύκολη, εάν δεν εξέδιδε το 1930 ο Ανάργυρος Δημητρακόπουλος το δυσεύρετο σήμερα τόμο «Απόσπασμα Σχεδίων Πόλεων...», τον απολογισμό ουσιαστικά του έργου της Υπηρεσίας Ανοικοδόμησης Ανατολικής Μακεδονίας, στον οποίο περιλαμβάνονταν και το συγκεκριμένο σχέδιο. Χρειάστηκε η παρατηρητικότητα της Κικής Καυκούλα, που μετά από επίμονη και διεξοδική έρευνα και αντίστοιχες δημοσιεύσεις, ταύτισε το προαναφερθέν σχέδιο με το υλοποιηθέν (κατά το μεγαλύτερο μέρος του) του σχεδίου της σημερινής Ηράκλειας. Αυτό το σχέδιο, όπως και τα υπόλοιπα της Υπηρεσίας Ανοικοδόμησης Ανατολικής Μακεδονίας, όπως εύστοχα καταλήγει στα δημοσιεύματά της η Κική Καυκούλα, υπήρξαν «μεγάλες χειρονομίες για μικρούς οικισμούς». Η σημασία της υλοποίησής του, ως αποκρυσταλλωμένο δείγμα μια εποχής οραμάτων και συλλογικών κινήσεων, είναι μεγάλη. Μια εγκατάσταση εμποροβιοτεχνικού τύπου μετατράπηκε, μέσα από μια μοναδική συγκυρία, σε μια ευρωπαϊκή κηπούπολη. Μια «καταστροφή» αποτέλεσε την ευκαιρία για μια «επανεκκίνηση». Μέσα σε έξι μήνες μια πόλη ερειπωμένη και λασπωμένη, αναγεννήθηκε μεταμορφω-

μένη, εκσυγχρονισμένη και απαστράπτουσα.

Αναπολώντας τη διάλεξη που μας έδωσε στο ΤΕΙ Σερρών τον Δεκέμβριο του 2002 (μαζί με την πιστή της φίλη Αλέκα Γερόλυμπου) με τίτλο «Η πολεοδομία στην υπηρεσία της μεταρρύθμισης», ξανασυναντώ την πάντα μάχιμη και διεισδυτική ερευνήτρια που άνοιξε σε μένα, όπως και σε πολλούς άλλους, νέους ορίζοντες στη σκέψη μας.

Ξαναδιαβάζοντας το εξαίρετο άρθρο της με τίτλο «Μια ευρωπαϊκή πόλη από ευρωπαίους αρχιτέκτονες. Οραματισμός και τεχνογνωσία στην ανοικοδόμηση της Τζουμαγιάς μετά το 1918» (δημοσιεύτηκε το 2013), ουσιαστικά η συμμετοχή της στο Β΄ Επιστημονικό Συνέδριο, που διοργανώθηκε στην πόλη μας το 2006, ξαφνιάζομαι με την πρωτοτυπία που διαπραγματεύτηκε το θέμα της, τη στρωτή και πυκνή γραφή, τη σύνδεση με αντίστοιχες ευρωπαϊκές πρακτικές, την ερευνητική τεκμηρίωση με τα βιογραφικά των αρχιτεκτόνων που συμμετείχαν στο εγχείρημα. Αυτή ήταν η ματιά της Κικίης Καυκούλα για την Τζουμαγιά.

Τώρα πια και η δική μας.

Τέλος, ανατρέχοντας στο βιβλίο της «Η περιπέτεια των κηπουπόλεων» (2007) συνειδητοποιώ την επιστημονική προσφορά της ως μια σημαντική παρακαταθήκη, ένα βιβλίο-αναφορά για τις σημερινές αλλά και επόμενες γενιές Ελλήνων αρχιτεκτόνων/πολεοδόμων. Μεστό, καλογραμμένο, πλήρες.

Η Κική Καυκούλα τίμησε τον τόπο μας, τον αγάπησε και τον ανέδειξε στην επιστημονική βιβλιογραφία. Και εμείς τιμούμε σήμερα την αυθεντική ερευνήτρια, τον ακέραιο άνθρωπο και την αγαπητή φίλη.

Λέμε ένα ευχαριστώ που δεν προλάβαμε να της το πούμε όσο ζούσε.

Λέμε ένα ευχαριστώ για το φως που έριξε και για τον «επιστημονικό χώρο» που μας χάρισε.

Λίλα Θεοδωρίδου-Σωτηρίου